

... A LES FONTETES

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la serra
de mariola

butlletí trimestral del parc natural de la serra de mariola
núm. 2, primavera 2018

Bnc. d'Ull de Canals [foto: M. Vives]

SUMARI

02

EDITORIAL

... de la primavera

03

OPINIÓ: SALVADOR PALOP

La gestió a hores d'ara al Parc
Natural de la Serra de Mariola

04

MANTENIMENT I CONSERVACIÓ

Millora dels abeuradors per a la
fauna silvestre instal·lats a les
MUP de l'Ombria de Mariola i del
mas de Galbis

Desbrossaments periòdics a àrees
d'ús públic i altres punts d'interés

06

PROJECTES SINGULARS

Excavacions a l'assentament ibèric
del Cabeço de Mariola

07

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

El PN als mitjans de comunicació

08

ACTIVITATS DE PROMOCIÓ I EA

Campanyes de la xarxa i altres
projectes educatius

10

PER CONÉIXER, PER CONSERVAR...

Les orquídiades de la serra de Mariola

12

QUÈ HA PASSAT?

Reunió de la Junta Rectora

EDITORIAL

Amb l'entrada **de la primavera** a poc a poc es fan més evidents alguns canvis, no només al paisatge, sinó també al dia a dia del treball al parc. Moltes floretes comencen a aparéixer, els animallets augmenten la seua activitat, es veuen més i se senten més..., també la nostra espècie, per a la qual hi treballem, si no, no hi seríem.

Són més els grups que de manera organitzada visitaran la serra, encara que sempre n'hi ha, també hi ha un reviscolament d'altres usos i activitats, esdevenen dates molt assenyalades al calendari festiu, els visitants particulars pul·lulen per ací i per allà a la cerca d'una orquídia per fotografiar, entrenar-se físicament per assolir un repte personal o passar una estona al camp amb els més menuts ara que allarga el dia...

Sempre ha quedat patent que, a un espai natural protegit com aquest, la gestió de l'ús públic representa una part molt important del gruix de tasques dutes a terme pel personal del parc natural, que s'ha de compaginar amb tasques d'altra índole, del dia a dia que no cessa, de les consultes, dels suggeriments i recomanacions, de la part administrativa i de relacions institucionals en l'àmbit municipal o autonòmic, del desenvolupament de les actuacions i l'execució de projectes, etc.

Amb aquest segon número de «... **a les fontetes**», es destaquen de manera significativa la realització d'algun projecte molt bonic com la intervenció arqueològica al jaciment del Cabeço de Mariola, o la significativa presència del parc natural als mitjans de comunicació, especialment amb l'elaboració del nou material per a la programació de la nova televisió valenciana.

La gestió a hores d'ara al Parc Natural de la Serra de Mariola

La gestió d'un espai natural protegit és una tasca complexa que implica a una àmplia varietat d'agents socials i que obliga a considerar així mateix una gran varietat de factors tant ecològics com socials.

La gestió adaptativa i planificada d'un espai natural és una ferramenta que permet optimitzar les actuacions de gestió, aconseguint una major eficàcia, més en contextos de recursos escassos.

La presa de decisions adequades és un factor clau a l'hora de desenvolupar les tasques de gestió amb un alt grau d'eficàcia, per a la qual cosa es requereix una base àmplia d'informació de partida que permeti avaluar adequadament les opcions disponibles.

És per això que des de l'òrgan competent en la gestió del Parc Natural de la Serra de Mariola s'està portant a terme un programa de gestió planificada que inclou una dinàmica específica de gestió participativa, oberta tant als col·lectius i a les institucions representades en la Junta Rectora del Parc Natural, com a altres col·lectius i públic en general, arreplegant d'aquesta manera totes aquelles iniciatives, propostes i suggeriments que puguin suposar.

L'equip de gestió del Parc Natural prepararà durant el darrer trimestre de l'any, el Pla de Gestió anual per a l'exercici de 2019. Durant el pròxim mes de setembre s'obrirà el període d'arreplega de propostes de gestió. En cas d'estar interessats a realitzar alguna aportació, aquesta pot dirigir-se al correu electrònic de contacte de l'oficina del Parc Natural (serra_mariola@gva.es).

Salvador F. Palop Guillem

*Director conservador del Parc Natural de la Serra de Mariola
i del Parc Natural del Carrascal de la Font Roja*

Millora dels abeuradors per a la fauna silvestre instal·lats a les MUP de l'Ombria de Mariola i del mas de Galbis

Des de ja fa un temps, al Parc Natural van ser creats una sèrie d'abeuradors per a la fauna silvestre, a diferents punts estratègics de titularitat pública, dins dels objectius de les actuacions dirigides a la millora de la fauna que es va realitzar en diferents projectes per anualitats, en allò que es va vindre a anomenar «ordenació integral», com a projectes de gestió forestal més amplis amb criteris de millora ambiental en termes generals. Hi ha abeuradors a la MUP de l'Ombria de Mariola, a Agres, prop d'enclavaments de petits bancals també importants per a l'alimentació d'alguns vertebrats, i al mas de Galbis, on també s'ha evidenciat la presència de mamífers grans i la importància de determinats racons com a recer i nuclis de dispersió. Òbviament aquestes instal·lacions requereixen un manteniment periòdic, i donada la ubicació i la distància entre punts, aquest manteniment podia quedar un temps sense supervisar. Un dels principals problemes pot ser la manca d'aigua en temps de màximes temperatures, per la qual cosa els abeuradors s'han adaptat per a millorar l'eficiència i l'autorecàrrega a partir de l'aigua de la pluja.

Àrea de la Font de Mariola [foto: Parc Natural]

TREBALLS DE MANTENIMENT I CONSERVACIÓ DESTACATS

Desbrossaments periòdics a àrees d'ús públic i altres punts d'interés

Cap al final de la primavera, quan es dona el màxim creixement de l'estrat herbaci i abans del màxim estival, anualment es duen a terme una sèrie de desbrossaments manuals de la vegetació a diferents àrees d'ús públic i a altres punts amb elevada afluència o d'interés per ser importants vies de comunicació o elements patrimonials. Tot amb l'objectiu de reduir in situ i de la manera més selectiva el combustible que començarà prompte a marcir-se.

Així aquesta primavera s'ha repetit el procés a les àrees recreatives (del Preventori, de la Font de Mariola...), a l'entorn del Centre d'Informació (mas d'Ull de Canals), a vies de comunicació i alguns assegadors importants (carretera de les Casetes de Mariola, assegador de Santa Bàrbera, assegador de Mariola i la font del Cirer, el camí de la reserva de fauna del Canyet...), etc..

Moment d'una visita a les excavacions en campanyes d'anys anteriors [foto: J.M. Segura]

PROJECTES SINGULARS DE CONSERVACIÓ DEL PATRIMONI

Excavacions a l'assentament ibèric del Cabeço de Mariola

Ja fa uns quants anys el Parc Natural de la Serra de Mariola va iniciar una col·laboració amb el doctor Ignasi Grau, de l'Àrea d'Arqueologia de la Universitat d'Alacant, i amb la direcció del Museu Arqueològic Municipal Camil Visedo Moltó d'Alcoi, per a la posada en marxa de projectes d'investigació mitjançant campanyes d'excavacions arqueològiques. De 2013 a 2015 es va portar a terme una primera fase d'excavacions, en tres campanyes estivals, al jaciment de l'assentament d'època ibèrica del Cabeço de Mariola, en 2016 el treball es va dirigir al jaciment de la Lloma de Galbis, i a partir de 2017 s'inicia una segona fase d'excavacions al Cabeço de Mariola, per a l'ampliació de la superfície intervinguda i l'aprofundiment de l'estudi i la conservació de les possibles troballes, tot amb l'objectiu principal de millorar el coneixement sobre el patrimoni arqueològic i promoure la seua conservació i la valorització del patrimoni que ha condicionat el valuós paisatge del PN, a més de posar de manifest la col·laboració entre diferents ens i competències. Aquest estiu s'ha dut a terme una nova i fructuosa campanya amb la col·laboració directa del personal del PN en diferents tasques administratives i treball de camp, desbrossaments o retirada de materials. El patrimoni cultural de la serra de Mariola és també tan ric i valuós com el patrimoni natural i no es pot deslligar un de l'altre de cap manera. El territori del Parc Natural compta amb cent un jaciments arqueològics catalogats, prou més de dos centenars de masos, més de cinquanta dipòsits de neu, un bon grapat de torres i castells, i més de santuaris i ermites, molins, teulars i una àmplia i densa xarxa d'estructures etnològiques lligades a l'aprofitament dels recursos naturals.

05.07.2018 | Els últims boscos eurosiberians, el vol dels voltors i la Cava Gran d'Agres

A la carta SamarucDigital

Docuserie de divulgació ambiental. Presentat per Oriana Brunori. En el programa de hui, els últims boscos eurosiberians valencians són unes autèntiques joies botàniques. Coneixerem Juan Eymar, un dels homes que més tortugues marines ha salvat, amb l'ajuda de voluntaris i de l'exèrcit. També treballen de valent en l'associació Per l'Horta. Mirarem el cel com ho fan els voltors. Caminarem per la Serra de Mariola, per la Cava Gran d'Agres i per l'Hort del Cura, el jardí més important de tot el Palmerar d'Elx, declarat patrimoni de la humanitat per la UNESCO l'any 2000.

[captura de: apuntmedia.es]

Inicio > Territorio BMW Engasa - Caixa Popular Carreteras CV > Carreteras como versos

Carreteras como versos

4 mayo, 2018

Una fuente humilde. Una catedral gótica. Una umbría milagrosa. Neveros. Un maestro artesano. Y una cocina con estrella. La Mariola vista desde la ventanilla del vehículo.

[captura de: 5barricasw.es]

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

El Parc Natural de la Serra de Mariola als mitjans de comunicació

Hom pot destacar en aquest període la presència del Parc Natural als mitjans de comunicació amb diferents col·laboracions.

Cal dir que l'engegada de la nova televisió pública valenciana ha donat peu a la creació de diferents produccions per a la realització de nous programes i la seua posterior emissió.

Així s'ha de destacar el documental realitzat per al programa *Samaruc Digital* amb l'empresa Itinerantur, i la participació del director conservador i tècnic del PN, al voltant de la ruta verda. El programa va ser emés dijous 5 de juliol amb el títol "Els últims boscos eurosiberians, el vol dels voltors i la Cava Gran d'Agres". També es pot citar el programa *Cuineres i cuiners* i un reportatge sobre el sender GR-7.

D'altra banda, en relació a la premsa escrita i digital cal destacar el reportatge «Carreteras como versos» publicat a diferents mitjans (El Mundo, 5barricas.es...) centrat en el paisatge per les carreteres del parc com a possibilitat de visita amb la participació directa del personal del PN.

EL JACIMENT MEDIEVAL DEL CASTELLAR (ALCOI)

Data / Fecha: 19 maig / mayo 2018

Visita guiada a la privilegiada talaia del Castellar, lloc de l'antic assentament fortificat andalusí.
Hora i lloc d'inici: 9.30 h al carrer de la Serreta (al costat de l'Institut de Batol).

Visita guiada a la privilegiada atalaya de El Castellar, lugar del antiguo asentamiento fortificado andalusí.
Horario y lugar de inicio: 9:30 h. C/ de la Serreta (al lado del instituto de Batol).

Objectius de desenvolupament sostenible:
OD 15: Vida subaquàtica

Places limitades. Inscripció a: serra_mariola@gva.es
Places limitadas. Inscripción en: 965 566 383

Col·laboradors / Colaboradores:

parquesnaturals.gva.es
@GVAparcs
GVAParcsNaturals

DIA MUNDIAL DEL MEDI AMBIENT Els Parcs Naturals, sense plàstics Los Parques Naturales, sin plásticos

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
de la serra
de mariola

"AUS DE MARIOLA: AMB PINZELL I OBTURADOR"

Data / Fecha: 1-30 juny / junio 2018

Exposició realitzada pels ajuntaments del Parc Natural amb il·lustracions i fotografies d'unes 50 espècies d'aus.
Proyección de imágenes al voltant de l'acumulació de plàstics i l'afectació sobre les aus.

Exposición realizada por los ayuntamientos del Parc Natural con ilustraciones y fotografías de unas 50 especies de aves.
Proyección de imágenes acerca de la acumulación de plásticos y la afectación sobre las aves.

Objectius de desenvolupament sostenible:
OD 15: Vida subaquàtica

Més informació a: serra_mariola@gva.es
Más información en: 965 566 383

Col·laboradors / Colaboradores:

parquesnaturals.gva.es
@GVAparcs
GVAParcsNaturals

parquesnaturals.gva.es
@GVAparcs
GVAParcsNaturals

[fotos: Parc Natural]

ACTIVITATS DE PROMOCIÓ, INTERPRETACIÓ I EDUCACIÓ AMBIENTAL

Campanyes de la xarxa i altres projectes educatius

En aquest segon trimestre de l'any, dins d'aquest programa ja descrit al número anterior d'aquest butlletí, i en relació a les campanyes de promoció i divulgació de la xarxa de parcs, cal destacar la commemoració del Dia Europeu dels Parcs, que enguany va portar per lema «el patrimoni cultural: també a la natura!». Amb aquesta temàtica es va organitzar una visita al jaciment arqueològic del Castellar d'Alcoi, lloc tan emblemàtic per a la història d'aquest poble, amb la col·laboració del Museu Arqueològic Municipal "Camilo Visedo Moltó" i dels responsables de les investigacions ja iniciades l'any passat.

Posteriorment i amb motiu del Dia Mundial del Medi Ambient, es va dur a terme la campanya «Parcs naturals sense plàstics», ja que enguany aquesta efemèride afavorida per l'ONU duia el tema «sense contaminació per plàstics». En aquesta ocasió, el Centre d'Informació del PN va poder comptar ja amb l'exposició «Aus de Mariola: amb pinzell i obturador», realitzada pels ajuntaments del parc (Agres, Alfafara, Bocairent, Banyeres, Alcoi, Cocentaina i Muro), amb la col·laboració de la Fundació Victoria Laporta Carbonell, que ha estat mostrada de manera itinerant pels pobles de

Mariola, i que compta amb 20 il·lustracions i 30 fotografies de diferents autors; i a més acompanyada per una projecció creada pel PN per a l'ocasió amb imatges al voltant de l'ús excessiu dels plàstics i els efectes perjudicials sobre les aus i els seus hàbitats.

En altre apartat cal destacar el projecte educatiu del Col·legi Sant Roc d'Alcoi ja engegat en el passat curs 2016-2017 per a la reproducció i cria en captivitat per a la posterior reintroducció del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*), i que en aquest curs 2017-2018 va ser ampliat a l'ofegabous (*Pleurodeles waltl*), en col·laboració amb el Servei de Vida Silvestre i el Parc Natural de la Serra de Mariola, per a l'assessorament, la supervisió i el seguiment de les accions realitzades, la determinació dels punts de solta i la realització de les activitats de camp consegüents, que novament van ser realitzades ara a final de curs amb un resultat molt satisfactori, encara no sense certes dificultats al llarg del curs. Aquest projecte rau en la realització d'una acció educativa conscienciadora, en aquest cas envers la conservació i la millora de les poblacions de dues espècies faunístiques en situació de protecció especial i dels seus hàbitats. I lògicament es pretén que tinga una continuïtat en successius cursos, per al seguiment dels resultats de les accions anteriors i la continuació de l'experiència al centre educatiu per a la consecució dels objectius finals d'establiment de poblacions fermes d'aquestes espècies.

PER CONÉIXER, PER CONSERVAR...

Les orquídiies de la serra de Mariola

Tal vegada les orquídiies siguen el grup de plantes silvestres que més de moda s'ha posat en els últims anys. Anys enrere, en l'àmbit popular podia ser habitual pensar que aquestes plantes eren típiques de zones tropicals i no d'ambients mediterranis, o cultivades en jardineria ornamental. Cert és que a totes bandes ha augmentat molt l'interés per aquesta família de monocotiledònies, tant des del vessant científic, amb un augment considerable de les prospeccions i dels estudis en aquest territori, com a la par des de l'oci o l'afició dels visitants, especialment a la macrofotografia, i així cada vegada en són més aquells qui escorcollen ací i allà a la cerca de la instantània d'una espècie concreta.

És clar que ambdós vessants han anat de la mà, derivant també en una major divulgació envers les orquídiies, però òbviament açò no haguera sigut possible sense l'existència d'aquest valuós patrimoni, i és que a la serra de Mariola s'han donat les circumstàncies perquè aquest territori siga a hores d'ara un dels nuclis més importants per a la orquidoflora valenciana. Valga dir que hi ha espècies ben

bé rares o de distribució escassa, podem citar l'*Himantoglossum hircinum* o l'*Orchis papilionacea*, i alguna altra prou representada a la serra però que en tot el territori valencià només hi és ací. Aquesta no és altra que l'*Orchis purpurea*.

Cal recomanar la consulta de diferents articles publicats a la revista *Flora Montiberica* amb el títol «Adiciones y correcciones a la orquidoflora valenciana (I-VIII)» de diversos autors, i sobretot de l'article «Catálogo de flora del Parc Natural de la Serra de Mariola (Alicante-Valencia)» (Serra, Ll. et al., 2012, *Flora Montiberica* 51: 97-125). Des d'aquesta aproximació s'han trobat dues espècies més que no es coneixien: *Ophrys ficalhoana* i *Anacamptis fragrans*, ambdues molt escasses i trobades sols en una localitat al parc. Així la llista actual d'espècies (inclosos els híbrids) és la següent:

Anacamptis champagneuxii, *Anacamptis fragrans*, *Anacamptis papilionacea* subsp. *grandiflora*, *Anacamptis pyramidalis*, *Cephalanthera damasonium*, *Cephalanthera longifolia*, *Cephalanthera rubra* (dubtosa), *Epipactis cardina* (dubtosa), *Epipactis kleinii*, *Epipactis tremolsii* (dubtosa), *Himantoglossum hircinum*, *Himantoglossum robertianum*, *Limodorum abortivum*, *Limodorum trabutianum*, *Neotinea maculata*, *Ophrys apifera*, *Ophrys bilunulata*, *Ophrys dianica*, *Ophrys dyris*, *Ophrys ficalhoana*, *Ophrys incubacea*, *Ophrys lupercalis*, *Ophrys lutea*, *Ophrys scolopax*, *Ophrys speculum* subsp. *speculum*, *Ophrys tenthredinifera*, *Ophrys* × *breviappendiculata* (*incubacea* × *scolopax*), *Ophrys* × *brigittae* (*dyris* × *lupercalis*), *Ophrys* × (*luentina* × *lupercalis*), *Ophrys* × *minuticauda* (*apifera* × *scolopax*), *Ophrys* × *peltieri* (*scolopax* × *tenthredinifera*), *Ophrys* × *pseudospeculum* (*lutea* × *scolopax*), *Orchis anthropophora*, *Orchis olbiensis*, *Orchis purpurea*, *Orchis tenera*.

QUÈ HA PASSAT?

Reunió de la Junta Rectora del Parc Natural

Dijous 31 de maig es va celebrar la primera de les reunions de caràcter ordinari previstes de 2018 de la Junta Rectora del Parc Natural de la Serra de Mariola. Continuant amb la idea que la primera d'aquestes reunions anuals es realitzi de manera itinerant a cadascun dels pobles de Mariola (i una segona presumiblement a les instal·lacions del Centre d'Informació del PN), en aquesta ocasió va tindre lloc a la Casa de la Joventut (edifici Antic Escorxador) de Cocentaina. Durant la reunió es va presentar la Memòria de gestió de 2017.

D'altra banda, el PN de la Serra de Mariola per mitjà del seu director conservador, va tindre una presència destacada al XX Congrés d'Europarc-Espanya (ESPARC 2018).

VULL PARTICIPAR

Vols posar-te en contacte amb nosaltres en relació a aquesta publicació? Pots fer-ho per mitjà d'aquesta adreça electrònica: serra_mariola@gva.es

Redacció:
equip tècnic del Parc Natural

Centre d'Informació del PN
Mas d'Ull de Canals, CV-795 km 17

Parc Natural de la Serra de Mariola
965566383, 679195215, fax 965567613
serra_mariola@gva.es
parquesnaturales.gva.es/mariola
www.facebook.com/pnserrademariola

